

Тема 3. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи

План лекції:

1. Кримінально-правова характеристика даних правопорушень
2. Юридичний аналіз деяких складів даних правопорушень.

Характеристика правопорушень

- Розділом 3 Особливої частини ККУ передбачено 9 складів кримін.правопорушень, які мають своїм безпосереднім об'єктом суспільні відносини щодо волі, честі та гідності особи
- Ці злочинні посягання завдають значної моральної шкоди, створюють негативний національний або міжнародний резонанс, викликають неспокій і обурення громадян щодо спроможності держави захистити їхні конституційні права і свободи – а саме щодо їх волі, честі та гідності

Характеристика правопорушень

Воля особи – це відповідна міра можливої та юридично дозволеної поведінки людини, що проявляється у розпорядженні собою, своїми вчинками на власний розсуд, а також захищеність особи від фізичного, психологічного та іншого впливу з боку будь-кого, якщо можливість такого впливу прямо не передбачена законом.

Чесць – це соціальна оцінка людини, її якостей, яка є наслідком її поведінки, а також ставлення до оточуючих та суспільства, як гідна поваги і така, що відповідає моральним принципам.

Гідність особи – це відчуття людиною своєю цінності як людини взагалі, конкретної особистості, безвідносно до індивідуальних якостей, соціального статусу.

Характеристика правопорушень

- У структурі цих злочинів у 1991-1999 рр. найбільшу частку займав такий злочин, як незаконне позбавлення волі (0,9 тис.), на другому місці за кількістю фактів учинення знаходилось незаконне поміщення до психіатричного закладу (0,1 тис.).
- За цей час було зареєстровано також 50 випадків захоплення заручників, діапазон вчинення яких коливався від 1 до 10 злочинів на рік.
- Тільки з 1999 р. розпочалася реєстрація такого злочину, як торгівля людьми.
- За 2020 рік: всього зареєстровано 712 правопорушень, з них повідомлено про підозру – 328 випадків, а направлено до суду з обвинувальним актом – 217
- Статистика по статтях: 146 КК – 414 випадків; 146-1 КК – 69 випадків; 148 КК – 2 випадки; 149 КК – 206 випадків; 150 КК – 0 випадків; 150-1 КК – 7 випадків; 151 КК – 10 випадків; 151-2 КК – 0 випадків.

Характеристика правопорушень

- Майже всі злочини проти волі, честі та гідності особи мають значний рівень латентності.
- Це супутники великих, індустріально розвинених міст і регіонів.
- Переважна більшість осіб, що вчинюють злочини проти волі, честі та гідності особи, є чоловіками. Жінки більше виступають співучасницями.
- значна частина злочинів проти волі, честі та гідності здійснюється у складі організованої групи.
- Серед мотивів злочинів проти волі, честі та гідності особи головне місце займає користь; стосовно незаконного позбавлення волі або викрадення людини мотивами також можуть виступати особисті неприязні відносини, помста, отримання необхідної для злочинців інформації і т. ін.

Юридичний аналіз деяких складів правопорушень

Стаття 146 КК “Незаконне позбавлення волі або викрадення людини”

Об'єкт – вже був зазначений вище

Потерпіла особа – малолітня особа (ч.2 статті)

З об'єктивної сторони цей злочин полягає діянні, а саме в протиправній забороні людині вибирати за своєю волею місце перебування, або таємному чи відкритому її захопленні. Позбавлення волі може виразитися в триманні потерпілого в тому місці, де він знаходиться не бажає, або поміщення його в таке місце, яке він не має змоги вільно залишити.

Спосіб та час має значення для ч.2 даної статті, злочинні наслідки – для ч.3

Формально-матеріальний склад правопорушення

Юридичний аналіз деяких складів правопорушень

Стаття 146 КК “Незаконне позбавлення волі або викрадення людини”

Суб'єкт – загальний, а саме фізична осудна особа віком від 16 років

Суб'єктивна сторона – прямий умисел або подвійна форма вини (для ч. 3)

Юридичний аналіз деяких складів правопорушень

Стаття 147 КК “Захоплення заручників”

Ця стаття включена до КК відповідно до міжнародної конвенції, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН у 1979 р., до якої приєдналася й Україна.

Об'єктом злочину є не тільки особиста воля, але і особиста безпека особи, яка захоплена як заручник.

Потерпілий – тільки особа, умовою звільнення якої є виконання певних вимог, які ставить злочинець, також неповнолітній (ч.2)

Юридичний аналіз деяких складів правопорушень

Стаття 147 КК “Захоплення заручників”

З об’єктивної сторони захоплення заручника характеризується діяння — це його викрадення або тримання.

Викрадення - може бути таємним або відкритим, вчиненим шляхом обману, з насильством, в тому числі із застосуванням зброї або може обійтися без такого насильства.

Тримання заручника — це, як правило, логічний наслідок його захоплення, хоч тримання і може здійснюватися особою, яка не бере участі у захопленні. Тримання – це позбавлення заручника волі.

Спосіб злочину не має значення для кваліфікації діяння, крім ч.2 статті.

Наслідки злочинного діяння передбачені тільки у ч.2

Формально-матеріальний склад злочину

Юридичний аналіз деяких складів правопорушень

Стаття 147 КК “Захоплення заручників”

Суб'єкт – фізична осудна особа, з 14 років

Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел, особлива мета, яку переслідує суб'єкт злочину. Діючи з прямим умислом, винний має на меті спонукання родичів заручника, державної або іншої установи, підприємства або організації, фізичної, юридичної або службової особи до здійснення або, навпаки, утримання від здійснення будь-якої дії як умови звільнення заручника.

Юридичний аналіз деяких складів правопорушень

Стаття 149 КК “Торгівля людьми”

Крім волі людини — *основного безпосереднього об'єкта* — додатковим безпосереднім об'єктом цього злочину, залежно від мети використання потерпілого, можуть виступати різні його блага: статевая недоторканність, честь і гідність, трудові та інші права громадянина

Потерпілий – родичі потерпілих, неповнолітні, малолітні (ч.2,3)

Об'єктивна сторона – діяння, а саме торгівля, — це продаж людини (що передбачає її купівлю), інша сплатна передача (наприклад, передача людини в рахунок боргу), а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини.

Спосіб – примус, викрадення, обман, шантаж, з використанням матеріальної або іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або з підкупом особи; за ч.2 - з використанням службового становища, поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я, погрози такого насильства; ч.3 – насильство, небезпечне для життя та здоров'я, погрози такого насильства

Юридичний аналіз деяких складів правопорушень

Суспільно-небезпечні наслідки – тільки для ч.3 (у такому випадку може бути сукупність злочинів, передбачених ст.149 і інших статей: 121,122, 125,303,119,115 та ін.)

Формально-матеріальний склад

Суб'єкт злочину – ч.1 – загальний, ч.2,3 – спеціальний (службова особа, батьки, усиновителі, опікуни) – з 16 років

Суб'єктивна сторона – прямий умисел із спеціальною метою – з метою експлуатації (див.примітку)

Юридичний аналіз деяких складів правопорушень

Стаття 150 КК “Експлуатація дитини”

Об'єкт – сусп.відносини щодо честі, гідності, інколи волі

З *об'єктивної сторони* цей злочин полягає в експлуатації дітей або підлітків, які не досягли віку, з якого дозволяється працевлаштування, шляхом використання їх праці з метою отримання прибутку.

Суб'єктивна сторона злочину — прямий умисел, пов'язаний з корисливою метою — отримання від праці потерпілих прибутку. *Суб'єкт* злочину — будь-яка особа, в тому числі службова.

Формально-матеріальний склад